

Таким чином, інноваційна лексика відображає сьогодення суспільства і набирає нових проявів на мовленнєвому рівні, а тому потребує подальшої лінгвістичної інтерпретації. З огляду на те, що процес неологізації в українській мові продовжується, ми вбачаємо актуальним подальше дослідження впливу і відображення війни в мові, адже утворення неологізмів є закономірним мовним процесом, однією з цілком передбачуваних реакцій мовців на реалії, які вони проживають в нетипових умовах. Описані лексеми не вичерпують загальну кількість новотворів, а демонструють загальну картину динаміки змін, яких зараз зазнає словниковий склад сучасної української мови. Саме через це перспективи подальшої роботи полягають у визначенні та описі специфіки семантичних процесів, що призводять до появи і розвитку нових значень, а також у виявленні та поясненні словотвірних моделей та процесів, що є продуктивними і регулярними під час творення неолексем. Також потребують унормованості словотвірні, лексико-семантичні, графічні, орфографічні аспекти, пов'язані з функціонуванням неолексем у комунікації та засобах масової інформації.

Список використаної літератури

1. Ладоня К. Ю. Неологізми в українській мові: сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2018. Т. 1. №36. С. 38–40.
2. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття. Тернопіль: Астон. 2002. 352 с.

Микити Семенов,
Науковий керівник – доктор педагогічних наук,
професор Наталія Грицак
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

ОБРАЗ МІСТА У РОМАНІ СОФІЇ АНДРУХОВИЧ

«ФЕЛІКС АВСТРІЯ»

У сучасній прозі урбаністичний дискурс – явище не нове, але неординарне. Розглядаючи тему міста в українській літературі, Соломія Павличко зауважила, що «місто не є просто темою, топосом чи типом пейзажу. Місто є символом певного типу свідомості як автора, так і його героя» [4, с. 210]. Аналіз наукових досліджень дає підстави розглядати роман Софії Андрухович як характерний вияв сучасного міського тексту. Його читацька рецепція є, певним чином, свідомою інтелектуальною провокацією, яка змушує актуалізувати знання з літератури, історії, культури, мистецтва, релігії, особливо архітектури.

Роман Софії Андрухович «Фелікс Австрія» у 2014 році став переможцем всеукраїнської премії «Книга року ВВС». Цей художній текст показує, що український постмодернізм «виростає з пережитої епістемологічної драми, в якій людина кінця ХХ століття зіткнулася з надмірністю архіву, куди було записано всю минулу світову й національну історію та культуру. Така людина спробувала іронічно й дещо грайливо вивільнитися від цієї надмірності, створюючи власний культурний інтертекст» [2, с. 332]. У романі Софії Андрухович реальне місто Станіславів зазнає містичного перетворення на місто-мрію, місто-ідеал. Воно балансує між уявою, пам'яттю, фантазією. Модель міста, яку запропонувала письменниця, поєднала прагнення персонажів роману – Стефи та Аделі – зрозуміти антологію буття, разом з реальними повсякденними проблемами (ведення господарства, світське життя родини та майже фізичне відчуттям галицьких наїдків того часу).

У сюжеті роману «Фелікс Австрія» авторка намагалася донести до читача-реципієнта відчуття сталості та непорушності описаного життєвого устрою того часу. Завдяки історичним знанням така статичність вражає та сприяє міфологізації «добрих часів» старої Австрії. Образ міста як втраченого Едему на околиці Європи доповнює відчутне захоплення науково-технічним прогресом епохи. Станіславів – провінційне місто, яке поступово набуває рис, притаманних Відню, та модернізується гармонійно до потреб часу. Сюжет

роману розкриває певний конфлікт між технічним прогресом та соціальним і політичним консерватизмом міського способу життя. Мешканці Станіслава ще не знають, які жахіття чекають на них. Події Першої та Другої світових воєн майже зітруть із пам'яті значущість для містян «мармулядової пожежі».

У романі Софії Андрухович місто постає як цілісний організм, який живе та дихає разом зі своїми мешканцями. Разом з тим, на сторінках роману відстежуємо мандрівку урбаністичним хронотопом у пригадуванні знайомих вулиць, площ, кав'ярень та творення міського міфу. Міський простір розширюється урбаністичними локусами (квартирою, лікарнею, заправкою, будинком, кладовищем, церквою, собором, театром), частково міфологізуючи їх.

Софія Андрухович у координатах художнього міського простору роману «Фелікс Австрія» презентувала цілісний образ світу. Для мешканців провінційного містечка, яке розташоване на маргінесах Австро-Угорської імперії, Станіславів є центром всесвіту. Виникає відчуття нереального існування головних героїнь роману, в якому розгортаються описані події. Місто, представлене авторкою у художньому часопросторі, читач мимовільно проектує на сучасний Івано-Франківськ, зіставляючи спогади про минуле, вимальовує урбаністичний пейзаж, далекий від романтичного ідеального міста.

Станіславів – місто в Галичині, постає в романі як загублена окраїна Австро-Угорської імперії, як міф ідеального міста, у якому навіть служниці вільно розмовляють латиною та мало чим відрізняються від своїх пань. Авторка створила ілюзію певної статичності та непорушності усього буття, яке знайшло своє відображення в цьому міфі про цілісну імперію. Посилує це відчуття в тексті роману незрима присутність цісаря Франца-Йосифа I. Його величний образ об'єднав містян у моді на бакенбарди, кулінарних уподобаннях (рецепт бульйону, записаний дружиною), спільному святкуванні іменин: «Минулого тижня наше місто урочисто відсвяткувало 70-літню річницю народження Цісаря Франца-Йосифа I. Вже задовго до визвольної дати

місто почали декорувати квітами й хоругвами, тож невдовзі воно набуло незвично урочистого вигляду» [1, с. 143]. Це демонструє у тексті роману Софії Андрухович «Фелікс Австрія» міф єдиної родини – символічна концепція сім'ї, що частково ідентифікується з імперією. Тут Франц-Йосиф I – люблячий батько для всіх, він один розуміє потреби жителів занедбаного коронного краю.

У романі «Фелікс Австрія» наскрізною є метафора міста-людини / міста-організму. Софія Андрухович вдало показала образ-деталь – атлас анатомії людини, складений Карлом Фон Рокитанським, який детально розмалював малий Фелікс. В уяві хлопчика місто набуває контурів людського тіла. «Ти бачила, що він там намалював? Це місто – з вулицями, будівлями, крамницями, складами, робітнями, парками і садами. Ти бачила?» [1, с. 154]. Він вправно наніс їх на атлас. Спочатку жінки сприйняли це як звичайне пустування, але коли придивились уважніше, помітили не лише художній хист Фелікса, але і його надзвичайну спостережливість. «Він зобразив навіть маленьку фігурку жебрака в жіночому шляфроці, який завжди сидів на площі Франциска, між греко-католицькою катедрою та римсько-католицькою фарою» [1, с. 154].

У творі вдало змальовано бурхливу та різноманітну атмосферу старосвітського життя. Образи жінок письменниці показала через асоціативні зв'язки з певною частиною міста – центром та окраїною. Їй вдалося надзвичайно точно і чуттєво відобразити емоційні переживання героїнь та низку нюансів соціального устрою. Пані Аделя не пропускає жодної події, ані «бал техніків у театральній залі, перший «вовняний» вечір в Музичному товаристві ім. Монюшка, у казино – академічна вечірка, костюмований раут, який організував місцевий «Сокіл» [1, с. 7], танці у міському казино та Міщанському товаристві, забави у єврейському клубі, фортепіанний концерт юного віртуоза Рауля Кочальського, виставу ілюзійніста Ернеста Торна. Численні описи одягу та прикрас вищої касты міста, їх манера поведінки, спілкування створюють ефект фізичної присутності.

У романі Софії Андрухович архітектура Станіславова відображає його душу. «Станіславів не порівняєш ні з мурашником, ні з вуликом, ні з павутиною. У комах усе впорядковано і чітко, усе має власну причину і наслідок. У цьому місті теж є причини й наслідки, тільки вони так глибоко сплутані в хаотичний клубок випадковостей, що несила дошукатися тут жодної логіки» [1, с. 61]. Місто постає цілим всесвітом, де співіснують люди, вулиці, будинки.

Отже, урбаністичний сюжет роману «Фелікс Австрія» Софії Андрухович вибудовано на протиставленні центру міста та його околиць. Окремі епізоди дають можливість окреслити цілісний міський текст, у якому локальні окраїни дають можливість побачити середмістя. Сучасний міський текст показує протистояння центру та маргінесу як певну гру, не позбавлену елементів карнавалу.

Список використаної літератури

1. Андрухович С. Фелікс Австрія : роман. Львів: Видавництво старого Лева, 2022. 288 с.
2. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека : Український літературний постмодернізм: монографія вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Критика, 2013. 344 с.
3. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
4. Павличко С. Теорія літератури. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2002. С. 210.

Юлія Гарасим,

Науковий керівник – доктор філологічних наук,
професор Тетяна Вільчинська
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «ДОКИ СВІТЛО НЕ ЗГАСНЕ НАЗАВЖДИ»